

For kommunen

Det er mange gode grunner til at en kommune bør starte hjertesonearbeid:

1. **Legge til rette for aktiv transport:** Hjertesone oppmuntrer barn til å gå eller sykle til skolen ved å gjøre skoleveien mer sosial og tryggere. Tiltaket fremmer fysisk aktivitet, trivsel og helse blant barn og unge.

2. **Økt trafikksikkerhet for barn og unge:** Hjertesone bidrar til å redusere trafikkfaren rundt skolene.

3. **Oppfylle nasjonale mål og strategier:** Hjertesone er i tråd med Nasjonal transportplan (NTP) og dermed Barnas transportplan. Bærekraftige transportløsninger skal fremmes slik at trafikksikkerheten blir bedre for barn og unge. Barn og unge skal ha gode muligheter til å være aktive og selvstendige trafikanter.

4. **Oppfylle læreplanverket:** Hjertesonearbeid svarer på læreplanen der skolen skal legge til rette for de tre tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling¹.

5. **Bedre trafikkflyt** ved å organisere trafikken rundt skolene på en mer effektiv måte. Køer og mulige trafikkfarer reduseres i rushtiden.

6. **Miljøvennlig:** Kommunen har en viktig rolle i å skape bedre klima. Reduksjon av biltrafikk rundt skolen bidrar til mindre luftforurensning og støy. Dette er positivt for både miljøet og lokalsamfunnet. Tiltaket kan dermed bidra til å nå Norges klimamål for 2030 om å redusere klimagassutslipp².

7. **Positiv innvirkning på læringsmiljøet:** En tryggere skolevei kan bidra til at barna kommer seg til skolen uten stress og blir mer fokusert. Dette kan innvirke positivt på læringsmiljøet.

8. **Styrket lokalsamfunn:** Hjertesone innebærer samarbeid mellom skolen, foreldre og lokale myndigheter som i sin tur kan styrke fellesskapet og engasjementet i lokalsamfunnet.

¹ Utdanningsdirektoratet (u.å.) Tverrfaglige temaer. Hentet fra: <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/>

² Regjeringen (2023). Klimaendringer og norsk klimapolitikk. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/klimaendringer-og-norsk-klimapolitikk/id2636812/>

Planlegging og oppstart

Det er ikke behov for et formelt politisk vedtak for å etablere en hjertesone. Imidlertid kan et politisk vedtak være fordelaktig for å søke bredere forankring og støtte, spesielt når det gjelder ressurser og ønsker om fysiske tiltak. Bystyret i Bergen vedtok (2016) at alle kommunens barneskoler skulle etablere hjertesone innen utgangen av bystyrets sittende periode. Dette bidro til å systematisere og forankre arbeidet på et høyere nivå, og det forplikter kommunen til å prioritere arbeidet.

Mål for hjertesonearbeid kan også være nedfelt i kommunale trafikksikkerhetsplaner. Her kan du lese om andre kommuner som er i gang med hjertesonearbeid³.

Noen kommuner velger å jobbe helhetlig med hjertesone ved alle sine skoler. Ofte startes arbeidet med å lage en plan for noen utvalgte skoler som et utgangspunkt for hvordan samtlige skoler skal bli i løpet av en gitt periode. Andre steder er det naturlig å arbeide med en spesielt utsatt skole eller med en helt nyetablert skole.

Selv om det er behov for lokale tilpasninger, gir denne veilederen noen anbefalinger om hvordan en kommune kan sette i gang arbeidet ved én eller flere skoler.

For å starte anbefaler vi følgende steg:

1. Etabler en arbeidsgruppe
2. Kartlegg lokale forhold, behov og ressurser
3. Lag en handlingsplan

Etabler en arbeidsgruppe

En helhetlig og effektiv gjennomføring av tiltaket er avhengig av en arbeidsgruppe som er organisert på kommunalt nivå. Arbeidsgruppen får ansvar for å lede arbeidet, ta beslutninger og sørge for at alle berørte parter er involvert og informert gjennom hele prosessen. Vi anbefaler at det utpekes en ansvarlig blant arbeidsgruppens medlemmer for å koordinere, følge opp og bidra til nødvendig fremdrift i arbeidet.

Gruppen kan inkludere representanter fra skolen, FAU, kommunen og andre aktører/avdelinger som kan bidra med innsikt og ressurser. Gruppens sammensetning vil variere fra sted til sted (se også punkt om **Involvering**).

Om det allerede finnes en styringsgruppe ved skolen, kan gruppen suppleres med en representant fra kommunen, en hjertesonekoordinator, men styringsgruppen eies og drives av skolen selv.

³ Trygg Trafikk (u.å.) Hjertesone -Tryggere skolevei. Hentet fra: <https://www.tryggtrafikk.no/barnehage-og-skole/hjertesone-tryggere-skolevei/kommuner-som-er-i-gang/>

Kartlegg lokale forhold, behov og ressurser

Gjør en behovsanalyse for å identifisere spesifikke problemer og muligheter rundt skolen. Dette innebærer å samle inn informasjon om

- trafikkforhold (ÅDT, fartsgrense, fartsnivå, reguleringer, osv.)
- eksisterende infrastruktur (gang- og sykkelveier, kryss osv.)
- antall ulykker eller nestenulykker (ev. konfliktpunkter)
- veieier(e) som er tilgrenset skoleveien
- tilgjengelige ressurser, som økonomiske midler.

Det kan være nyttig å gjennomføre spørreundersøkelser blant elever, foreldre og lærere for å få en bedre forståelse av deres opplevelser og bekymringer for skoleveien. Forslag til spørsmål ligger i **tiltakskatalog**. Forslag til hvordan denne kartleggingen kan gjennomføres finner du på [Trygg Trafikk](#).

Barnetråkk⁴ kan også være et verktøy i denne fasen. Her vil barna selv delta ved å markere opp veier og stier de bruker på vei til og fra skolen slik at lokale forhold avdekkes. I noen tilfeller brukes reisevaneundersøkelse⁵ (RVU) som grunnlag på dette nivået.

Mange kommuner har en trafiksikkerhetsplan som kan være et godt verktøy i arbeidet med hjertesone. Vi har gode eksempler på trafiksikkerhetsplaner⁶.

Når informasjonen er samlet inn, kan kommunen ha et oppstartsmøte med skolen og FAU for å legge planer for det videre arbeidet. Det kan også være nyttig å ta en befaring med alle involverte. Presenter gjerne aktuelle opplærings-, informasjons-, og atferdsmessige tiltak som skolen kan gjennomføre.

⁴ Tiltakskatalog for transport og miljø (2024). Barnetråkk. Hentet fra: <https://www.tiltak.no/b-endre-transportmiddelfordeling/b-4-tilrettelegging-gange/barnetrakk/>

⁵ Statens vegvesen (u.å.). Den nasjonale reisevaneundersøkelsen. Hentet fra: <https://www.vegvesen.no/fag/fokusomrader/nasjonal-transportplan/den-nasjonale-reisevaneundersokelsen/om-den-nasjonale-reisevaneundersokelsen/>

⁶ Trygg Trafikk (u.å.) Trafiksikker kommune – gode eksempler på trafiksikkerhetsplaner. Hentet fra: <https://www.tryggtrafikk.no/trafiksikker-kommune/gode-eksempler/gode-eksempler-pa-trafiksikkerhetsplaner/>

Utarbeid en handlingsplan

Basert på funnene fra behovsanalysen og trafikksikkerhetsplanen, bør arbeidsgruppen utarbeide en handlingsplan.

Handlingsplanen bør inneholde

• Målsettinger: Klare mål for hva dere vil oppnå med hjertesonearbeidet

• Tiltak: Vurder tiltak for identifiserte problemområder. Lag en prioriteringsliste basert på faglige vurderinger og kostnadsramme. Identifiser ansvarlige for de ulike tiltakene. Forslag til tiltak er gitt i tiltakskatalogen.

• Tidsrammer: Sett opp tidsrammer for arbeidet.

• Kostnadsrammer: Sett opp økonomiske rammer og tilgjengelig ressurser for arbeidet.

Handlingsplanen bør være fleksibel og kunne justeres etter hvert som arbeidet utvikler seg og nye behov oppstår.

Involvering

Følgene aktører kan være bra å ha med i planleggings og gjennomføring:

Elevrådet

Elevenes engasjement er viktig for å lykkes med hjertesonearbeidet. Elevrådet kan inkluderes i arbeidsgruppen og ta ansvar for å representere elevenes behov og perspektiv. Involver gjerne elevrådet i oppstarten hvor de selv får peke på områder de oppfatter som risikofylt ved skoleveien og i nærmiljøet. Det gjør arbeidet relevant og engasjerende for de unge, samt at løsningene blir mer treffsikre.

Elevgrupper: Dere kan opprette arbeidsgrupper blant elevene som kan bidra med ideer og praktisk hjelp. Dette kan inkludere alt fra å arrangere kampanjer til å delta i trafikkvaktordninger. Hjertesonearbeid kan inkluderes i skolens undervisning ved å la elever jobbe med det som en del av fagene. Dette kan inkludere forskning, presentasjoner og praktiske oppgaver som bidrar til å nå hjertesonearbeidets mål. Når elevene involveres, lyttes til og får ta del i arbeidet, føler de eierskap og blir engasjert.

Berørte veieiere: Dersom fysiske tiltak er aktuelt, bør dette avklares med veieiere tidlig i prosessen. Ansvar for å vurdere og godkjenne forslag er avhengig av type tiltak og type vei.

Eksterne brukere: Varelevering, avfallsselskaper, skyssleverandører og andre som regelmessig kjører i skolens nærområde, bør kontaktes for å gjøre avtaler om at kjøring fortrinnsvis skal skje utenom skoletid.

Andre aktuelle aktører: parkeringsetat, eiendomsetat, [FUG](#), politiet, m.fl.

Informasjon

En god informasjonsflyt mellom aktørene er nødvendig for at foreldre, elever og lokalsamfunnet får kunnskap om hjertesonearbeidet. En kombinasjon av informasjonskampanje, nyhetsbrev og sosiale medier kan fungere godt. Ved å bruke flere kommunikasjonskanaler, når informasjonen ut til flest mulig og skaper engasjement og støtte for arbeidet. Eksempler på informasjonstiltak:

Informasjonskampanje: Kommunens og skolens hjemmesider kan brukes for å informere om arbeidet slik at ikke bare skolens elever, ansatte og foresatte blir informert, men også mennesker som bor og arbeider i nærmiljøet.

Nyhetsbrev: Regelmessige nyhetsbrev kan sendes ut til foreldre og lokalsamfunnet med oppdateringer om hjertesonearbeidet. For eksempel informasjon om kommende aktiviteter, resultater av gjennomførte tiltak og hvordan mottakerne kan bidra.

Sosiale medier: Et godt valg for å spre informasjon raskt og effektivt. Bilder, videoer og oppdateringer om arbeidet og oppmuntring til å engasjere seg og dele kan skape god spredning.

Lokalavisa: Dekning av hjertesone i lokale medier kan nå ut til et bredere publikum. Det kan være artikler, intervjuer og reportasjer om aktiviteter og mål.

Gjennomføring av tiltak

Arbeidet med hjertesone har mange aspekter, men i hovedtrekk består det av opplæring og atferdsmessige og fysiske tiltak. Tiltakene kan tilpasses lokale forhold på den enkelte skole.

Ved å kombinere tiltakene skapes en helhetlig tilnærming til trafikksikkerhet. [Se tiltakskatalogen for oversikt.](#)

Opplærings- og informasjonstiltak: Skolen må sette trafikkopplæring på agendaen. Ved å starte opplæringen tidlig og bygge videre på den gjennom hele skoleløpet, får barna utvikle en forståelse av trafikkregler og sikker atferd. Sykkelopplæring og foreldreinformasjon er eksempler på slike tiltak.

Atferdsmessige tiltak: Trafikksikkerhet for barn er de voksnes ansvar. Evne til å forstå risiko, reflektere, samarbeide og det å vurdere andres perspektiv er sentrale elementer i trafikken. Her er det viktig at voksne er gode rollemodeller. Derfor må vi påvirke holdninger og atferd som oppmuntrer til trygg og ansvarlig atferd i trafikken. Kampanjer og aktiviteter som gågrupper er eksempler på slike tiltak.

Fysiske tiltak: Fysiske tiltak kan være nødvendig for å trygge trafikksikkerheten rundt skolene. Særlig viktig er tiltak som gjør trafikksituasjonen mer oversiktlig og sikker for barna. Dette kan være alt fra å klippe ned store busker til mer omfattende tiltak som stopp- og hentesoner (droppsoner).

I hjertesonearbeidet er det ønskelig at de fleste tiltakene skal være relatert til opplæring eller atferd. Før oppstart bør skolen ha trafikkopplæring lagt inn i sine årsplaner på alle trinn. Dere finner (gratis) ressurser for slik opplæring på Trygg Trafikks hjemmesider⁷.

Ved å ha FAU i arbeidsgruppen er det større sjanse for at engasjementet for både hjertesone- og trafikksikkerhetsarbeidet styrkes. FAU kan bidra til å gjennomføre holdningskampanjer for både elever og foresatte. Eksempler: sykkel dag, sykkelverksted, refleksdag, m.fl.

Noen steder vil fysiske og trafikkregulerende tiltak være nødvendig for å forbedre trafikksikkerheten rundt skolen. Kommunen er vanligvis ansvarlig for disse. Det kan også i samarbeid med skolen eller FAU arrangeres trafikkvaktordninger ved kryssingssteder ved skolestart og -slutt.

Se tiltakskatalogen for oversikt.

⁷ Trygg Trafikk (u.å.) Ressurser til trafikkopplæring. Hentet fra: <https://www.tryggtrafikk.no/barnehage-og-skole/hjertesone-tryggere-skolevei/ressurser-til-trafikkopplaering/>

Finansiering av arbeidet

Det er flere måter en kommune kan finansiere arbeidet med å lage hjertesoner rundt skolene på:

Kommunale midler: Kommunene kan avsette midler i sine budsjetter for trafiksikkerhetstiltak rundt skolene. Dette kan inkludere midler til fysiske tiltak som droppsoner, skilting, fartsdempende tiltak eller forbedring av gang- og sykkelveier.

Statlige tilskudd: Statens vegvesen har ordninger som gir økonomisk støtte til trafiksikkerhetstiltak, inkludert etablering av hjertesoner⁸.

Samarbeid med lokale aktører: Skoler kan samarbeide med lokale bedrifter og organisasjoner for å få støtte til aktiviteter i hjertesonearbeidet. Dette kan være i form av økonomiske bidrag eller praktisk hjelp med å gjennomføre tiltak.

Frivillig arbeid og dugnad: Mange aktiviteter er basert på frivillig innsats fra foreldre, lærere og lokalsamfunnet. Dette kan inkludere alt fra å arrangere gå- og sykle-kampanjer til å delta i trafikkvaktordninger.

FAU og skoleledelse: FAU og skoleledelsen kan søke om midler fra ulike fond og tilskuddsordninger som støtter trafiksikkerhet og barnas helse.

⁸ Statens vegvesen (u.å.) Tilskudd til tryggere skoleveier og nærmiljø. Hentet fra: <https://www.vegvesen.no/fag/fokusomrader/trafiksikkerhet/tilskudd-til-tryggere-skoleveier-og-narmiljoer/>

Evaluering og justering

Løpende evaluering

For å sørge for at hjertesonearbeidet har effekt, kan kommunen gjennomføre løpende evaluering av tiltakene. Denne kan inkludere

- **Spørreundersøkelser:** Gjennomføres blant elever, foreldre, lærere og lokalsamfunnet for å få tilbakemeldinger om deres opplevelser og tilfredshet med tiltakene. Dette kan gi verdifull informasjon om hva som fungerer godt og hva som kan forbedres.
- **Observasjoner:** Observasjoner i skoleområdet kan utføres for å vurdere hvordan tiltakene fungerer i praksis. Dette kan inkludere å observere trafikkflyt, bruk av kryssingssteder og elevenes transportvaner.
- **Møter:** Selv om hjertesonen er etablert, kan det være nyttig å samle arbeidsgruppen årlig for en gjennomgang på hvordan kommunens innsats opprettholdes og hvordan situasjonen rundt skolen er nå.

Justering av tiltak

Basert på funn fra evalueringene, bør kommunen være forberedt på å gjøre nødvendige justeringer for å forbedre arbeidet kontinuerlig. Dette kan innebære:

- **Endring av kampanjer og aktiviteter:** Hvis atferds- og holdningstiltak ikke gir ønsket effekt, kan det være nødvendig å gjøre noen tilpasninger. Dette kan innebære å prøve nye tilnærminger eller intensivere informasjonskampanjer.
- **Tilpasning av fysiske tiltak:** Hvis evalueringen viser at enkelte fysiske tiltak ikke fungerer som ønsket, kan det være nødvendig å ha en plan for å justere eller supplere dem.

Langsiktig oppfølging

Vedlikehold av tiltak

Det er viktig å vedlikeholde tiltakene over tid slik at de positive effektene av hjertesone vedvarer. Dette innebærer:

Opplærings- og atferdsmessige tiltak: For å opprettholde engasjement og bevissthet rundt trygg skolevei, bør kommunen fortsette med kampanjer og aktiviteter som fremmer trygg og aktiv transport. For eksempel kan det være nyttig at kommunen jevnlig oppdaterer innbyggerne på hjertesonearbeidet og trafikkopplæring generelt.

Fysiske tiltak: Regelmessig inspeksjon og vedlikehold av fysiske tiltak som skilting, kryssingssteder og gang- og sykkelveier er viktig. Dette kan inkludere å erstatte slitte eller skadde skilt og oppmerking og reparere eventuelle veiskader. Kommunen bør lage en vedlikeholdsplan og sørge for at disse tiltakene blir inspisert og vedlikeholdt jevnlig.

Oppdatering av handlingsplan

For å tilpasse hjertesone til nye behov og utfordringer bør kommunen revidere handlingsplanen årlig. Dette kan inkludere:

Evaluerings: En evaluering av tiltak og effekt bør gjennomføres hvert år. Dette kan innebære å gjennomføre en spørreundersøkelse blant både elever og foresatte ved skolen. I tillegg samtaler med skoleleder og FAU for å høre hvordan de oppfatter situasjonen nå.

Revisjon: Basert på evalueringen, bør handlingsplanen oppdateres for å reflektere nye funn og behov. Justere eksisterende tiltak, legge til nye eller fjerne tiltak som ikke lenger er relevant. Handlingsplanen bør også inkludere nye mål og tidsrammer for det kommende året.

Involvering: Arbeidsgruppen, elever, foreldre og andre relevante aktører bør involveres i revisjonsprosessen for å sørge for at handlingsplanen er helhetlig og tar hensyn til alle perspektiv. Dette kan styrke engasjementet og eierskapet til arbeidet.

Avslutning: Kommunen kan velge å holde et avslutningsmøte når samarbeidet med skolen om hjertesone blir sluttført. Vis gjerne til tiltakene som er gjort, og resultater av evalueringene. Selv om hjertesonearbeidet avsluttes fra kommunens sin side, har skolen ansvar for å drive arbeidet videre.